

Maaelu Arengu Euroopa
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

Maheloomakasvatus – põhimõtted ja peamised nõuded

El Sellis
kevad 2023

*Korraldaja: Mahepõllumajanduse Koostöökogu/Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus
Teadmussiirde programm põllumajanduse, toidu ja maamajanduse tegevusvaldkonnas*

-
- Mahesööt
 - Loomuomane käitumine
 - Võimalus väljas olla
 - Piisavalt ruumi
 - Oma karja järelkasv
 - Terved loomad - hea toodang
 - Keskkonnareostuse vältimine

Üleminekuageg loomakasvatuses

- **Alustades koos taimekasvatusega – 2 aastat**, kasutada saab oma ettevõtte sööta (ka varutud mittemahesööta)
- Kui üleminekuageg taimekasvatuses on läbitud, siis sõltuvalt loomaliigist/grupist
 - hobused ja veised liha tootmiseks – **12 kuud**, kuid mitte vähem kui loomade 3/4 eluea ulatuses
 - piimalehmad, lambad ja kitsed, sead – **6 kuud**
 - kodulinnud munade tootmiseks – **6 nädalat**
 - kodulinnud liha tootmiseks (toodud ettevõttesse alla 3 päeva vanustena) – **10 nädalat**
- Nimetatud üleminekuajad kehtivad ka siis, kui üleminekut alustades v taimekasvatuse ülemineku ajal järgitakse loomakasvatuses korraga kõiki mahesöötmise nõudeid.

Milliseid loomi võib ettevõttesse tuua?

- Oma karja järelkasv on eelistatud:
 - kohanemine ettevõtte tingimustega
 - vähendada sissetoodavate haiguste riske
- Teisest mahe ettevõttest

Mittemahe ettevõttest loomade toomine

- Kui maheloomi pole saada, võib tõuaretuse eesmärgil **PTA nõusolekul** ettevõttesse tuua mittemahepõllumajanduslikult peetavaid **täiskasvanud isasloomi**. Täiskasvanuks loetakse veised alates 8 kuud, lambad ja kitsed alates 6 kuud, hobused 2 aastat

NB! Tuleb silmas pidada, et mittemaheloomade sissetoomisel rakendub neile üleminekuaeg.

Mittemahe ettevõttest loomade toomine

- Tavaloomade toomiseks ettevõttesse tuleb **taotleda PTA nõusolek** (välja arvatud ohustatud loomatõud, mesilasemad ja -sülemid).
- Ainult **esmapoegimata emasloomi** – kui pole piisavalt saada maheloomi
 - veised ja hobused – 10% oma põhikarja loomade arvust
 - lambad, kitsed ja sead – 20% oma põhikarja loomade arvust
 - Kuni 40% ettevõtte olulise laiendamise, ohustatud loomatõugude, teist tõugu loomade kasvatamise või uue loomakasvatusharu kavandamise korral.

Mittemahe ettevõttest lubatakse tuua

- Linnukarja moodustamisel, uuendamisel või taastamisel **PTA nõusolekul** kodulinde **kuni 3 päeva vanustena**

Ilma PTA nõusolekuta võib tuua järgmisi tavaloomi

➤ Aretuse eesmärgil **ohustatud tõugu** loomi:

- ei pea olema ainult esmapoegimata emasloomad; ei pea arvestama loomade %.

Ohustatud tõud on eesti maatõugu veis, eesti hobune, eesti raskeveohobune, tori hobune (universaalsuuna hobuste alampopulatsioon ja vana-tori suuna hobuste alampopulatsioon), eesti vutt, kihnu maalammas.

➤ **Mesilasemasid ja -sülemeid:**

- aastas võib asendada 20 % mesilasemadest ja sülemitest tavamesilasemadega ja -sülemitega tingimusel, et mesilasemad ja sülemid viiakse tarudesse, mille kärjed või kärjepõhjad pärinevad mahetootmisüksustest.

Maheloomade andmebaas

- ▶ PTA veebilehele on loodud [maheloomade andmebaas](#), kuhu mahetootjad saavad esitada seal kajastamiseks oma turustatavad maheloomad (aretusloomad/suguloomad).

Pidamine

- Eelkõige loomade heaolu tagav, loomulikku käitumist võimaldav
- Loomade **lõastamine** või teistest eraldamine on **keelatud**, välja arvatud üksikute loomade puhul piiratud ajavahemikuks, kui see on põhjendatud veterinaarkaalutlustega ning kui töötajad võivad ohtu sattuda või loomade heaolu nimel
- **PTA nõusolekul** võib erandina veiseid pidada lõas väikeettevõttes (kuni 50 veist), talvel pääsevad vähemalt 2x nädalas vabaõhualale
- Üle ühe nädala vanuste vasikate pidamine üksikult eraldi latrites on keelatud
- Ettevõttes võib pidada ka **tavaloomi** – kindlalt eraldatud; on liigiti erinevad

Pidamine

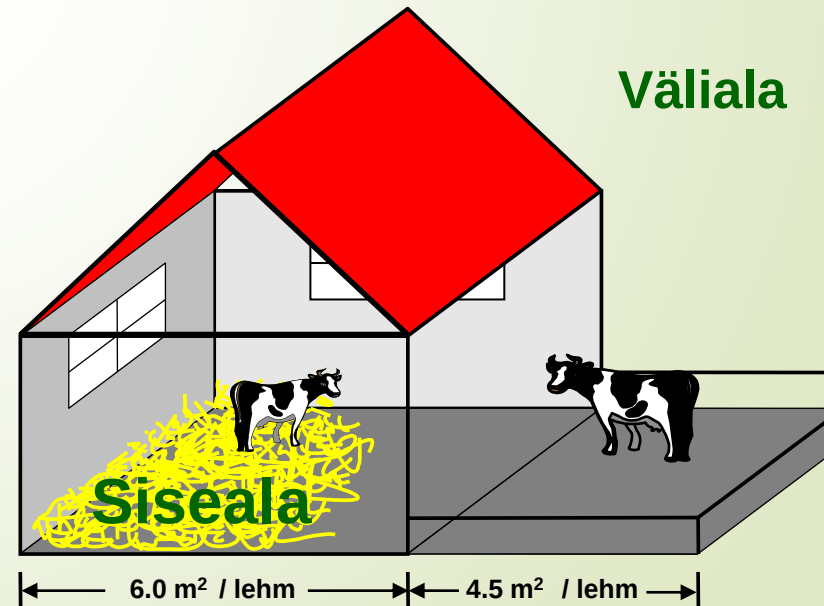
- Kodulindude puuris pidamine on keelatud
- Veelinnud peavad pääsema ojasse, tiiki, järve või basseini, kui ilmastiku- ja hügieenitingimused seda lubavad
- Emiseid tuleb pidada rühmades, välja arvatud tiinuse lõppjärgus ja imetamise ajal
- Jalutuskohtades peavad sead saama püherdada ja tuhnida. Tuhnimiseks võib kasutada mitmesuguseid substraate

Pidamine

- Talvel peab loomadel olema võimalus **käia vabaõhualal** (kui ilm ja tervis lubavad)
- Juhul, kui laudas on **piisavalt liikumisruumi**, ei ole kohustust loomi talvel välja ajada. Loomade heaolu ja tervise seisukohast oleks see aga siiski soovitatav
- Lihaveiseid võib lõppnuuma ajal pidada ainult laudas (maksimaalselt 3 kuud) kuid see aeg ei tohi ületada 1/5 nende elueast.

Nõuded loomade pidamisele

- Vähemalt pool (lindudel 1/3) põrandapinnast peab olema jäik
- Võimaldada allapanuga varustatud alad
- Pääs karjamaale või jalutusaladele
- Vaba juurdepääs söödale ja joogiveele
- Sätestatud on miinimumpindalad loomarühmade kaupa

Söötmine

- Loomi tuleb sööta **mahesöödaga** eelistades tootmisüksuses kasvatatud **omasööta** (või samast piirkonnast – Eesti, Läti); taimtoidulistel vähemalt 60%, sigadel ja lindudel 30% sööda kuivainest
- Kogu ettevõtte üheaegse ülemineku puhul (looma- ja taimekasvatus) peab üleminekuajal loomi söötma põhiliselt oma ettevõtte söödaga (vähemalt 50%)
- Taimtoiduliste söötmine põhineb **karjamaade maksimaalsel kasutamisel** (s.t alati, kui tingimused seda võimaldavad)

Söötmine

- **Vähemalt 60% (lüksiloomadel kolmel esimesel laktatsioonikuul 50%)** taimtoiduliste loomade ratsiooni kuivainest peab koosnema **koresöödast, haljassöödast või silost**
- Noorloomade söötmine peab põhinema **naturaalsel piimal**, eelistatavalt emapiimal:
 - veised ja hobused 3 kuud,
 - lambad ja kitsed 45 päeva,
 - sead 40 päeva

Söötmine

- Söödaratsiooni kuivainest võib **kuni 30 %** moodustada teisest ettevõttest pärit või **kuni 100 %** samas ettevõttes toodetud mahepõllumajandusliku taimekasvatuse **üleminekuaja teisel aastal toodetud sööt**,
- **Kuni 20%** võib moodustada üleminekuaja **esimese aasta** püsikarjamaalt, mitmeaastaste söödataimede või valgurikaste taimedega maatükkidelt saadud saagist.
- Sigade ja kodulindude päevasele söödakogusele tuleb **lisada koresööta, haljassööta või silo**
- Sundsöötmine on keelatud

Söötmine – mittemahe proteiinsööt sea- ja linnukasvatuses

- Seakasvatuses proteiinsööt **ainult kuni 35 kg kaaluvate põrsaste** söötmiseks
- Linnukasvatuses proteiinsööt **ainult noorlindude** (18 nädalat) söötmiseks
- Ainult juhul, kui mahepõllumajanduslik proteiinsööt **ei ole kättesaadav**
- Vajalik **PTA nõusolek**
- **Lubatud tavasöödad** peavad olema toodetud või valmistatud ilma keemiliste lahustiteta (*nt šrotti ei või sööta*). Ei tohi olla GMO.
- Maksimaalne lubatud osakaal söödaratsiooni kuivaines 12-kuulisel ajavahemikul **ei ületa 5 %**.

Söötmine – mittemahe sööt

- **Säästvast kalandusest pärit tooted** – ilma piiranguta
- Tavapõllumajanduslikud vürtsid, maitsetaimed ja melass **kuni 1 %** söödaratsiooni kuivainest

Söötmine

- **loomasöödas ei tohi kasutada**
 - antibiootikume
 - raviaineid
 - kasvustimulaatoreid
 - sünteetilisi aminohappeid
 - geneetiliselt muundatud organisme (GMO) ja nendest saadud söötasid

Loomatervishoid

- Reeglid, mis on kehtestatud pidamistingimuste juures, toetavad loomade pidamisel nende paremat tervislikku seisundit – liikumine, suurem pindala looma kohta, liikumine väljas aastaringselt
- Söötmise reeglid peaks seda sama tegema, kui suudetakse toota parima kvaliteediga sööta – mitmekülgne söötmine – nt: koresööt kõigesööjatele

Loomatervishoid

- Haiguste ennetamine põhineb loomade heal kohtlemisel ja nendele parimate tingimuste loomisel
- Olulised on ka kohalikesse tingimustesse sobivad ja sobitatud loomatõud
- Puudushaiguste ennetamiseks on oluline õige söötmine, õige külvikord ja vajadusel lubatud lisaöödad

Loomatervishoid

- ▶ Veterinaarsed menetlused haiguste ennetamiseks on keelatud

Nt: Rauda süstimine põrsastele, seleeni süstimine talledele ja vasikatele, rutiinne parasiitide tõrje

- ▶ Looma välimiku muutmine on üldjuhul keelatud
- ▶ Erandkorras võib **PTA nõusolekul** üksnes konkreetsete põhjendatud juhtumite puhul teha: lammaste saba lõikamist, lindude noka lühendamist esimese 3 elupäeva jooksul, sarvede eemaldamist, nudistamist.

Loomatervishoid

- Vitamiinide süstimine ennetavalt ei ole lubatud
- D – vitamiin vajalik Ca ja P ainevahetuseks
 - sellepärast peavad väljas käima
- E – vitamiin rakkudes transpordi ülesanne ja ka sigimiseks vajalik
- B – rühma vitamiinid sigimiseks olulised

Loomade ravimine

- Kui loom haigestub, siis peab teda aitama ka mahetootmises
- Kasutada võiks alternatiivseid ravimeetodeid, omal kohal rahvameditsiin
- Vajadusel **saab ja tuleb kasutada tavapäraseid allopaatilisi veterinaarravimeid**

Ravimine

Allopaatiliste ravimite kasutamise reeglid:

- Loomale, kelle eluiga on üle aasta, võib teha kuni 3 ravikuuri aastas
- Kui eluiga on alla aasta, võib teha 1 ravikuuri
- Keeluaeg loomale allopaatilise veterinaarravimi manustamise ja sellest loomast mahetoidu tootmise vahel peab olema 2 korda nii pikk kui ravimile tavatootmises ettenähtud keeluaeg või 48 tundi, kui keeluaega ei ole määratud
- Vaktsineerimised (marutaud, teetanus jne), parasiiditõrje ja kohustuslike haigustõrjeprogrammide raames tehtavad raviprotseduurid on lubatud ja neid ei arvestata ravikuurina

Ravimine parasiitide puhul

- Tuleb kindlaks teha, kelle vastu peab ravim mõjuma
- Ravimi valik on oluline ja manustamise viis. Vaheta preparaate pidevalt. Ja mitte ravimi nimetuse, vaid toimeaine järgi
- Millal ravimit manustada – alati parasiidiuuringu järel

Täna tähelepanu eest!